

**„FRANTIŠKU, UKAŽ MU, JAKÁ JE U TEBE VOJNA,
AŽ SI DOBYTEK NEMYSLÍ, ŽE JE NA REKREACI.“¹**

**FRANTIŠEK PERGL, SPRÁVCE VOJENSKÉ VAZEBNÍ VĚZNICE 5. ODDĚLENÍ
HLAVNÍHO ŠTÁBU MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY V LETECH 1949–1951**

MARKÉTA BÁRTOVÁ

“Show him that right army drill of yours, František, so that the bastard does not think he is on holiday.”

František Pergl, the Warden (1949–1951) in the Army Detention Centre of the 5th Department of the Ministry of National Defense General Headquarters

Abstract: František Pergl is synonymous with the brutal violence and psychological terror which occurred in the army detention centre (so-called “Domeček”) of the 5th Department of the Ministry of National Defense General Headquarters from 1941 to 1951. Dozens of arrested Czechoslovak soldiers, accused of activities against the communist regime, were exposed to the latter’s sadistic methods while in custody and during the interrogation. Pergl was arrested for his actions in March 1951 and sentenced to imprisonment for 11 years in 1953. The present paper maps Pergl’s life and career, describes the usual course of criminal proceedings and conditions in the “Domeček”, in actual fact a communist torture chamber, under Pergl’s wardenship.

Key words: Czechoslovak Army – 5th Department of the Ministry of National Defense General Headquarters – persecution – violence – imprisonment – “Domeček”

Contact: Mgr. Bc. Markéta Bártová, Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Křížkovského 512/10, 779 00 Olomouc, Česká republika; peruanka@centrum.cz

Františka Pergla vynesly do pozice správce tzv. Domečku² události následující po převzetí moci komunisty v únoru 1948. Tehdy byli lidé, schopní psychicky týrat a bestiálním způsobem bít zatčené „nepřátele“ nového režimu, v bezpečnostních složkách státu velmi platní, ba dokonce žádaní. Právě Perglův sklon k sadismu a bezvýhradná oddanost komunistické straně se staly klíčovou kombinací vlastností, pro které byl na uvedené místo vybrán. Po personální výměně v nejvyšších patrech bezpečnostního aparátu byl v roce 1951 zatčen a za své jednání odsouzen.

Přestože je František Pergl poměrně známou postavou a jeho jméno figuruje v mnoha svědeckých výpovědích bý-

valých politických vězňů, nebyla mu doposud ze strany odborné veřejnosti věnována větší pozornost.³ Následující text tedy mapuje jeho životní a profesní dráhu, popisuje průběh trestního řízení s ním a v neposlední řadě si všímá poměrů, které na Domečku během jeho více než dvouletém působení panovaly.

Studium a vojenská kariéra

František Pergl se narodil dne 25. října 1893 v Praze v rodině drážního úředníka. Absolvoval sedm tříd obecné a tři třídy měšťanské školy, poté byl přijat na roční kurz do teh-

¹ Pokyn, kterým byl v různých obměnách František Pergl instruován velitelem Ludvíkem Součkem k hrubému zacházení s vyšetřovanci, za které jako správce vojenské vazební věznice zodpovídal. Srov. Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv v Praze (dále jen VÚA – VHA), Sbírka justiční dokumentace vojenských soudů, fond (dále jen f.) Vyšší vojenský soud Praha (dále jen VVS Praha), spis, sp. zn. T 26/1953, rozsudek Vyššího vojenského soudu Praha, sp. zn. T 26/53, 9. 12. 1953, fol. 4.

² Označení „Domeček“ se užívá pro část bývalé pražské vojenské věznice, vystavěné v Kapucínské ulici, č. p. 214, již v roce 1896. Jde o patrovou stavbu obdélného půdorysu, v jejímž přízemí se nacházely cely a v patře výslechové místnosti. V době 2. světové války využívalo objekt gestapo, později sloužil Obrannému zpravodajství (OBZ) a posléze 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany (HŠ MNO) jako vyšetřovací věznice. V první polovině 50. let minulého století měla věznice kapacitu 170 vězňů. Domeček je považován za jedno z nekrutějších vězení komunistického režimu, v jeho zdech byly mučeny a terorizovány desítky vojenských osob, kterých se komunisté chtěli z nejrůznějších důvodů zbavit. Stručně viz Prokop TOMEK, *Estébáckou Prahou. Průvodce po pražských sídlech Státní bezpečnosti*, Praha 2013, s. 60–61. Viz také Zdeněk František ŠEDIVÝ, *Domeček. Mučirna na Hradčanech*, Brno 2004.

³ V literatuře nalezneme k jeho osobě pouze stručné zmínky. Srov. např. Ivo PEJČOCH, *Protikomunistické puče. Historie pokusů o vojenské svržení komunistického režimu v letech 1948 až 1958*, Cheb 2011, s. 64, 147, 159, 162. Prokop TOMEK – Ivo PEJČOCH, *Agenti–chodci na popravišti. Kurýři západních zpravodajských služeb, popravení v letech 1949–1958*, Cheb 2011, s. 88. František HANZLÍK, *Bez milosti a slitování. B. Reicin – fanatik rudého teroru*, Praha 2011, s. 247–251, 257, 259, 295.

dejšího Kupeckého vyučovacího ústavu. Zde se učil „*kupeckým počtům, směnkářství, obchodnímu slohu a účetnictví se zvláštním zřetelem k průmyslovým podnikům*“;⁴ a když obdržel vysvědčení, bylo mu necelých osmnáct let.⁵ V následujících dvou letech pracoval jako úředník ve dvou pražských firmách, v nichž využil svou velice dobrou znalost německého jazyka. Jeho dosavadní zaměstnání jej však příliš neuspokojovalo, neboť se v srpnu 1912 dobrovolně přihlásil k rakousko-uherské armádě. Chtěl sloužit v námořnictvu, což se mu podařilo a posléze byl „*presentován jako námořník 4. třídy*“.⁶ V následujících letech, a to i v průběhu první světové války, sloužil na několika lodích a postupně povýšil do hodnosti četaře.⁷ Během pobytů v různých koutech tehdejší habsburské říše se naučil „*srbochorvatsky a slovem italsky*“.⁸ V době výkonu služby u námořnictva se seznámil se svou pozdější ženou Josefínou, rozenou Širolovou. Po čase se jim narodil syn František a dcera Jarmila, ta však bohužel brzy po porodu zemřela.

Po skončení válečného konfliktu a vzniku samostatného Československa se Pergl v listopadu 1918 přihlásil k československé armádě.⁹ V poválečných letech zastával různá civilní zaměstnání, a než jej v květnu 1921 znovu přijala armáda, pracoval jako řidič Elektrických podniků v Plzni. Do československého vojska pak vstoupil jako gázista bez hodnosti.¹⁰ Za několik měsíců byl povýšen na rotmistra dělostřelectva a umístěn k výkonu služby nejprve do Olomouce, později do Bratislavy.

V každoročním vojenském hodnocení jeho osoby se opakují obdobné závěry, podle nichž byl „*pilný, svědomitý, pevného charakteru [...], vůči představeným korektní, samostatný, přisný*“.¹¹ Vedle toho však jeho tehdejší velitelé konstatovali, že si „*neumí získati důvěry podřízených*“, je „*trochu nervosní, má slabé nervy*“ a „*rád donáší*“.¹² V kontextu celého Perglova případu není bez zajímavosti, že se hlásil k náboženskému vyznání. Původně patřil k církvi evangelické, později konvertoval k církvi československé.¹³

Již během první etapy jeho kariéry v československé armádě se počátkem třicátých let minulého století odehrál konflikt, po němž na něj bylo podáno trestní oznámení pro použití násilí. Obvinění proti němu vznesl voják ze stejného dělostřeleckého pluku, u něhož oba tehdy sloužili, přičemž Pergl zastával funkci správce plukovní věznice. Vojenský prokurátor v Praze v pozdější žalobě pro „*přečin proti tělesné*

bezpečnosti [...]“ k Perglovi konstatoval, že „*dne 20. března 1931 o 17 hod. při prohlídce věznice děl. pl. 151 v Praze v zajišťovací vazbě na pryčně ležícího vojína Jaroslava Zvelebila [...] uchoopil za límec u bluzu, udeřil jím o zem, škrtil jej, až upadl do bezvědomí, kleknuv na něho svázal jej řetízky na ruku a takto svázaného vlácel za řetízky po podlaze cely, až se jmenovanému sesmekly, načež jej jimi udeřil do hlavy, čímž mu způsobil tržnou ránu na hlavě a konečně pěstí jej prudce uhodil do nosu u kořene a pohmoždil mu jej, až krvácel*“.¹⁴ Dne 15. září 1931 se konal vojenský soud, ten však Pergla obvinění zprostil, neboť považoval za důvěryhodnější právé jeho verzi, v níž tvrdil, že se pouze snažil zabránit vojínově útěku z vězení.

O několik let později se odehrála další událost, kvůli které se Pergl znovu ocitl před soudem. Dne 15. března 1939 se v důsledku politických událostí musela vojenská posádka, u níž tehdy sloužil, přemístit z dosavadního působiště na dělostřelecké střelnici v Rachově na zakarpatské Ukrajině. Pergl během tohoto přesunu neopatrně manipuloval s ostře nabitou služební zbraní a postřelil svého vojenského kolegu. Josef Klein po několika dnech na následky zranění v nemocnici zemřel, kupodivu se však nikdo až do písemného podání vdovy Růženy Kleinové celým případem nezabýval.¹⁵ Teprve na základě jejího dopisu bylo provedeno předběžné šetření a nakonec zahájeno trestní stíhání. Protože byl Pergl mezitím v září téhož roku přeložen do zálohy, celou věcí se zabývaly civilní, a nikoliv vojenské úřady. Po výsledcích svědků i samotného pachatele podalo Státní zastupitelství v Praze žalobu pro spáchání přečinu proti bezpečnosti života. Hlavní soudní líčení proběhlo před Krajským soudem v Praze dne 11. května 1940. Soud uznal Pergla vinným z výše uvedeného přečinu a s odůvodněním „*dosavadní zachovalosti*“ a učiněného doznání mu uložil trest odnětí svobody v délce tří let s podmíněčným odkladem na dva roky.¹⁶ Pergl měl zároveň uhradit náklady spojené s trestním řízením a vdově po zastřeleném „*nejdéle do konce doby zkušební škodu trestním činem svým způsobenou, dle svých sil nahradit*“.¹⁷ Tuto část trestu, spočívající ve finanční podpoře pozůstalé, Pergl odmítl a Kleinová ho znovu žalovala. Pražský krajský soud rozsudkem ze dne 25. listopadu vdově vyhověl a Perglovi uložil povinnost vyplácet jí po dobu „*tří let částku 200 Kčs měsíčně, po dobu dalších dvou let částku 150 Kčs měsíčně a do konce jejího života pak částku 50 Kčs měsíčně*“.¹⁸

⁴ Přímá řeč je v celém textu ponechána bez zásahů.

⁵ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, vysvědčení, 9. 7. 1910.

⁶ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, kvalifikační listina, nedat., fol. 2.

⁷ V letech 1915 a 1916 se stal žákem dělostřelecké školy na lodi Adria, kde později působil i jako instruktor. Na palubě lodi Tegetthoff se účastnil útoku na italský přístav Ancona a posléze byl vyslán jako tzv. Geschützmeister na pomoc křižníku Tatra. V roce 1918 sloužil na bitevníku Szent István, a to až do jeho potopení u Otrantského průlivu v červnu téhož roku. Srov. VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, popis vojenské služební činnosti, nedat.; VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, kvalifikační listina, 6. 12. 1948, fol. 3.

⁸ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, evidenční list, 8. 8. 1921, fol. 1.

⁹ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, záznam způsobilosti, nedat. [1921].

¹⁰ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, kvalifikační listina, nedat., fol. 1.

¹¹ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, doplněk pro opis záznamu způsobilosti, 1921, 1922, 1923.

¹² Tamtéž.

¹³ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, kmenový list, 12. 7. 1921, fol. 3.

¹⁴ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, rozsudek Brigádního soudu v Praze, sp. zn. Btr 381/31, 15. 9. 1931, fol. 1–2. Citovaný rozsudek je jediným pramenem, zachovaným v souvislosti s touto záležitostí. Výpovědi svědků ani obou aktérů události, stejně jako zápis o průběhu hlavního líčení, nebyly v archivu dohledány.

¹⁵ Státní oblastní archiv v Praze (dále jen SOA Praha), f. Krajský soud v Praze, trestní spis, sp. zn. Tk XIII 6613/39, dopis Růženy Kleinové, 18. 7. 1939.

¹⁶ Srov. SOA Praha, f. Krajský soud v Praze, trestní spis, sp. zn. Tk XIII 6613/39, rozsudek Krajského soudu trestního v Praze, 11. 5. 1940, sp. zn. Tk XIII, fol. 1–4.

¹⁷ Tamtéž, fol. 1–2.

¹⁸ Srov. SOA Praha, f. Krajský soud v Praze, trestní spis, sp. zn. Tk XIII 6613/39, sdělení, 22. 6. 1942.

V letech německé okupace Československa zastával František Pergl civilní zaměstnání a až do roku 1945 pracoval u Dopravních podniků hlavního města Prahy. V této době se zapojil do protinacistického odboje. Dle pozdějších záznamů měl uchovávat několik vojenských pušek, revolver a větší množství střeliva. Jednomu z odbojářů, přímo zapojenému do sabotážních akcí, měl dodávat kousky železných trubek pro zhotovení ručních granátů.¹⁹ Mimo to na „*rozkaz škpt. Jiřikovského utvořil skupinku z býv. vojáků, v r. 1941 zprostředkoval mu spojení se zaměst. radiost. Strašnice*“, rozšiřoval ilegální časopisy a od roku 1940 „*nařezával gum. hadice brzd žel. vagonů a sypal do ložisek písek*“.²⁰ Počátkem května 1945 se účastnil osvobozovacích bojů v Praze a podílel se na odzbrojování německých vojenských jednotek.²¹

Záhy po ukončení války si podal žádost o přijetí do Komunistické strany Československa (KSČ) a nedlouho poté se stal jejím aktivním členem. V následujících letech vykonával až do svého pozdějšího zatčení funkci předsedy stranické organizace v jedné z pražských městských částí. Zpět do vojenské služby byl povolán ještě během roku 1945 a přidělen k autorotě 5. oddělení HŠ MNO. Jeho první kontakt s tímto oddělením však neměl dlouhého trvání, neboť si brzy podal žádost o propuštění do zálohy, které bylo vyhověno. V následujících dvou letech pracoval opět u Dopravních podniků hlavního města Prahy, tentokrát jako úředník v osobním oddělení. Snad by to tak i zůstalo, kdyby nebyl ve svých 55 letech povolán v roce 1948 znovu do činné služby. Po návratu do armády byl zařazen nejprve na místo garážmistra v hodnosti štábního praporčíka a poté převelen k vězeňské službě 5. oddělení HŠ MNO.²²

5. oddělení HŠ MNO

Vznik 5. oddělení HŠ MNO vycházel z postupných změn, které prodělala vojenská zpravodajská služba, původním názvem Obranné zpravodajství (OBZ).²³ OBZ vzniklo v roce 1945 a v jeho vedení stanul ve funkci přednosty Bedřich Reicin,²⁴ jeho zástupcem se stal později nechvalně proslulý

Karel Vaš.²⁵ OBZ si přisvojovalo kompetence jak vojenské rozvědky a kontrarozvědky, tak i civilních zpravodajských služeb a podílelo se na přebírání moci KSČ v Československu. Po únoru 1948 se již jako 5. oddělení HŠ MNO²⁶ podílelo na rozsáhlých perzekucích v armádě. V důsledku činnosti oddělení došlo nejprve k propuštění stovek důstojníků, z nichž se většina ničím neprovinila, a naopak šlo v mnoha případech o významné vojenské osobnosti, posléze k zatýkání domnělých či skutečných odpůrců komunistického režimu a následně k jejich trestněprávnímu postihu.

Strukturu 5. oddělení utvářelo několik samostatných, avšak úzce spolupracujících skupin, řízených jednotlivými přednosty. Personálně se skupiny poměrně často obměňovaly, nezdávka také přecházeli jednotliví příslušníci z jedné skupiny do druhé. Vedle dalších²⁷ složek se oddělení skládalo ze skupiny pátrací, označované písmenem „P“, později i písmenem „D“, která „*pracovala s agenturou a vyhledávala zprávy*“ a nejvíce se dopouštěla tzv. provokací.²⁸ Další skupina, tzv. studijní, se označovala písmenem „A“ a shromažďovala „*poznatky z oficiálních pramenů, od podřízených složek a od skupiny P*“.²⁹ Nedílnou součástí oddělení pak představovala skupina výlechová, nazývaná též „realizační“ či „vyšetřovací“ a označovaná písmenem „E“, později „R“. Příslušníci této skupiny vedli jednotlivá vyšetřování a podíleli se na brutalitách, k nimž během výlechů zadržených osob docházelo.

V lednu 1949 byl na místo přednosty výlechové skupiny z pozice řadového referenta jmenován Ludvík Souček.³⁰ Jemu a jejich společnému přímému nadřízenému Josefu Musilovi³¹ Pergl v následujících dvou letech svého působení na 5. oddělení služebně podléhal.

Správce Domečku

Důvod, proč se právě František Pergl stal správcem Domečku, osvětluje pozdější výpověď Dagmar Marešové, provdané Králové. Marešová, která byla jako civilní zaměstnankyně zaměstnána na 5. oddělení HŠ MNO od června 1948, se jako zapisovatelka účastnila jednotlivých výlechů a později se stala významným svědkem při prokazování brutálního jed-

¹⁹ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, kvalifikační listina, nedat.

²⁰ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, posudek, nedat.

²¹ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, popis vojenské služební činnosti, nedat.

²² Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), Evidenční karta – František Pergl, 13. 10. 1950.

²³ Podrobněji viz např. František HANZLÍK, *Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc 1945–1950*, Praha 2003. Ladislav KUDRNA, *Vojenské obranné zpravodajství (1945–1950)*, Paměť a dějiny, 2008, roč. I, č. 1, s. 76–89. Daniel POVOLNÝ, *Organizační vývoj Vojenské kontrarozvědky v letech 1945–1990*, Praha 2009.

²⁴ K osobě Bedřicha Reicina blíže F. HANZLÍK, *Bez milosti a slitování*.

²⁵ K osobě Karla Vaše blíže Pavel PALEČEK, *Vrahem z povolání. Utrpení soudce Karla Vaše*, Praha 2015. Srov. také stejnojmenný dokument téhož autora, viz Česká televize, *Vrahem z povolání – utrpení soudce Karla Vaše*, 2013 [online; cit. 2015-06-09]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10565076526-vrahem-z-povolani-utrpeni-soudce-karla-vase/21338255730>.

²⁶ Ke dni 1. 4. 1946 přestalo OBZ oficiálně existovat a namísto něho vzniklo 5. oddělení HŠ MNO.

²⁷ Mimo následující výčet zde fungovala složka zpravodajské ochrany průmyslu, složka osobní (tj. kádrová) a evidenční. Srov. ABS, f. Zvláštní vyšetřovací spisy, arch. č. ZV-124, Zpráva Rudolfa Cylka, 22. 12. 1962, fol. 3.

²⁸ Tamtéž, fol. 4.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Ludvík Souček (1912–?), absolvent Vojenské akademie v Hranicích na Moravě, přednosta výlechové skupiny 5. oddělení HŠ MNO v letech 1949–1951. Jako osoba spoluzodpovědná za brutální výlechy a teror vůči vyšetřovancům byl zatčen dne 18. 3. 1951, stejně jako František Pergl. Společně byli vyšetřováni a posléze ve stejném soudním procesu odsouzeni. Ludvík Souček byl pro spáchání trestného činu sabotáže odsouzen k trestu odnětí svobody v délce patnáct let, ztrátě majetku a vedlejšími trestům.

³¹ Josef Musil (1900–1954), absolvent poddůstojnické školy v Nitře a posléze Vojenské akademie v Hranicích na Moravě, k 5. oddělení HŠ MNO přidělen v roce 1946, v lednu 1949 přednostou oddělení. V srpnu téhož roku ustanoven náčelníkem nově vzniklé Hlavní informační správy (HIS), ve funkci setrval až do svého zatčení v roce 1951. V listopadu téhož roku mu byla odejmuta hodnost brigádního generála. Po ukončení vyšetřování jej soud uznal vinným spácháním zločinu velezrady a vyzvědačství a vynesl nad ním trest smrti, který byl následně vykonán.

nání příslušníků tohoto oddělení, včetně Františka Pergla. Dle jejich slov byl na místo správce věznice jmenován „na zásah tehdejšího náčelníka [...] plk. Musila. Plk. Musil chtěl škt. Pergla k HIS³² dostat z toho důvodu, že ho dobře znal z jeho předcházející činnosti a měl za to, že takto získá pro svoje záměry oddaného a platného člena HIS. Škt. ještě před oficiálním přemístění k HIS přišel k plk. Musilovi, který si ho nechal předvolat a tehdy tomuto povídal o tom, jakou má povahu, o tom, že se neudrží, a že bude zajištěné osoby bit a v důsledku toho, že ho určitě pro toto bude muset později zavřít. Plk. Musil na to nic neodpověděl, z čehož [...] Pergl usoudil, že s těmito povahovými vlastnostmi [...] souhlasí a že souhlasí i s tím jednáním se zajištěnými osobami, jaké mu Pergl ve své řeči naznačil. Je jasné, že plk. Musil právě proto, že poznal tyto povahové vlastnosti Pergla, chtěl ho do služeb HIS a pro svoje záměry použít.“³³

Z dalších pramenů vyplývá, že oba muži se skutečně již před rokem 1949 znali, a to velice dlouhou dobu. Již ve dvacátých letech spolu totiž sloužili u stejného dělostřeleckého pluku.³⁴ Vedle výše uvedeného měl Pergl nejlepší předpoklady pro nově zastávanou funkci i z toho důvodu, že byl „houževnatým zastáncem lidově-demokratického zřízení“ a měl „bezvýhradně kladný poměr jak k socialistickému vývoji státu, tak k únorovým událostem“.³⁵

V době svého nástupu k 5. oddělení byl přes svůj věk v dobré fyzické kondici, v jeho celkovém hodnocení se lze dočíst, že je nadšený „plavec, veslař a cyklista“ a mezi jeho koníčky patří „řízení plachetních lodí“.³⁶

Perglovo zatčení a následné vyšetřování

O nelidských podmínkách a brutálním bitím během vazby na Domečku se osoby, které stanuly před vojenskými soudy, snažily hovořit již dříve, nicméně až do počátku roku 1951 se těmito svědectvími nikdo nezaobíral. Celá věc končila obvykle spíše obviněním z křivé výpovědi a dotýčný odešel od soudu ještě s paragrafem navíc. Situace se změnila až po nástupu Alexeje Čepičky na post ministra národní obrany v dubnu 1950, a to spíše pouze jako výsledek úsilí upevnit svou moc nežli upřímné snahy o nápravu stávajících poměrů. Čepička se záhy po svém nástupu dostával do konfliktů s Bedřichem Reicinem, který si za dobu své politické kariéry vybudoval v armádě téměř neotřesitelnou pozici. Ta však v průběhu několika měsíců vzala za své a Reicin byl nakonec dne 8. února 1951 zatčen.³⁷ Zhruba v té době se měl Čepička „dozvědět“ o nezákonnostech, které se nejprve na OBZ a později 5. oddělení během vyšetřování odehrávaly. Brzy po Reicinově zatčení následovalo zatýkání jeho nejbližších spolupracovníků, včetně Josefa Musila. V dalších měsících

pak probíhalo vyšetřování používání nezákonných metod a násilí a v této souvislosti byly zatčeny desítky bývalých příslušníků 5. oddělení HŠ MNO a HIS.³⁸ František Pergl, Ludvík Souček a další patřili mezi ně.

Pergl byl zadržen ve svém bytě dne 18. března 1951, tedy po necelých dvou a půl letech správcovství v Domečku: „Orgánové [...] se odebrali do bytu jmenovaného a po zjištění, že tento není doma, nechali v bytě 2 orgány ku střežení bytu a manželky jmenovaného v bytě se nacházející [...] a vyčkávali příchodu Pergla. Tento se vrátil domů ve 12.15 hod., kdy bylo provedeno zatčení. Jelikož v bytě čekal orgán, kterého jmenovaný zná, přivítal se s ním tento se slovy čest práci, načež byl zatčen a odvezen do Ruzyně [...]. Při domovní prohlídce říkala manželka zatčeného, která jest chorvatské národnosti, že již s Perglem mnoho zkusila, že se již chtěla 3× oběsit, že jest prchlivý a že jest na ní hrubý.“³⁹

Nejstarší výpovědi, které tvoří základ dochovaného Perglova soudního spisu, patří několika vojákům, které soudil vojenský soud v Kutné Hoře na přelomu dubna a května 1951. Během hlavního líčení, kdy čelili obvinění vesměs z trestných činů proti republice, opakovaně uváděli, že byli k předchozím výpovědím donuceni násilím jak během výslechů, tak i za pobytu v Domečku. Přestože do té doby takovými prohlášením vojenská justice příliš pozornosti nevěnovala, zahájil tentokrát nižší vojenský prokurátor v Praze vyšetřování. To trvalo nakonec dva roky. Během něho byly v souvislosti s činností příslušníků 5. oddělení postupně předvolány desítky svědků a Pergl, který byl obviněn i usvědčován z brutálního bití a psychického teroru, se ke svému jednání přiznal. Opakovaně ale uváděl, že neexistovaly žádné předpisy, jak se má k uvězněným osobám chovat a jak s nimi nakládat. Zpočátku také vypovídal v tom smyslu, že „ve většině případů [...] bil vyšetřovance z vlastního popudu“, a že jen „v některých případech [...] k tomuto týrání byl přímo i nepřimo vyzván vyšetřujícími orgány MNO“.⁴⁰ Později se spíše odvolával na své tehdejší velitele s tím, že o jeho metodách věděli: „Ano, informoval jsem jak gen. Musila, tak i pplk. Součka o tom, že týrám vězně. Při mých častých informacích v uvedené záležitosti jsem seznal u svých představených, že tito se mnou a mým počínáním plně souhlasí, tak jsem v tomto týrání pokračoval až do svého zatčení bez jakýchkoliv následků pro mou osobu.“⁴¹

Zhruba po třech měsících vazby se Pergl pokusil vzít si život, jednalo se však spíše o demonstrativní sebevraždu. Službu konající dozorcí důstojník Rudolf Bažant vypověděl, že v noci ze dne 3. na 4. června 1951 Perglovi celou hodinu před půlnocí a poté ve dvě hodiny ráno kontroloval a nic zvláštního nepozoroval. Až v časných ranních hodinách, když Pergl nevstal na budíček z lůžka, celou otevřel „a na do-

³² Dosavadní 5. oddělení HŠ MNO bylo v důsledku organizační změny dne 15. srpna 1950 změněno na Hlavní informační správu (HIS). Dne 1. dubna 1951 došlo k další změně a bylo zřízeno Velitelství vojenské zpravodajské služby, které se zhruba o rok později přeměnilo na Hlavní správu vojenské kontrarozvědky (HS VKR), která byla posléze začleněna do struktury ministerstva vnitř. Srov. L. KUDRŇA, *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 83.

³³ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Dagmar Marešové, nedat. [srpen 1951], fol. 1.

³⁴ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Františka Pergla, 29. 5. 1951, fol. 1.

³⁵ VÚA – VHA, f. Kvalifikační listiny, kvalifikační listiny Františka Pergla, kvalifikační listina, 6. 12. 1948, fol. 3.

³⁶ Tamtéž, fol. 2.

³⁷ Podrobněji k důvodům a průběhu Reicinova zatčení viz F. HANZLÍK, *Bez milosti a slitování*, s. 275–286, 291–294.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 294–295.

³⁹ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, František Pergl – zatčení a domovní prohlídka, 18. 3. 1951.

⁴⁰ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Františka Pergla, 29. 5. 1951, fol. 1.

⁴¹ Tamtéž, fol. 3.

taz – proč nevstáváte“, mu Pergl odpověděl: „Bažante, dej mi cigaretu [...]. Já jsem taková kurva.“⁴² Dozorce z něj stáhl příkrývku a „viděl kaluž krve na prostěradle, a že jest pořezán na ruku a nohou“.⁴³ Nato zavolal lékaře a nechal ho odvézt sanitkou do vojenské nemocnice ve Střešovicích. Při převozu i během ošetření byl Pergl při plném vědomí, takže ztráta krve pravděpodobně nebyla masivní. Zranění si přivodil žiletkou, kterou „měl [...] zašitú v botě v orthopedické vložce“.⁴⁴ Přestože se podle lékařské zprávy pořezal na horních a dolních končetinách, a dokonce i na břichu, všechny rány, byť několikacentimetrové, byly povrchové a způsobily jen drobné krvácení bez přímého ohrožení života.⁴⁵ Během následujícího výslechu vypověděl, že žiletku si do bot vložil „asi den po své sebekritice, kterou [...] měl na schůzi desítky KSČ. Schůze byla dne 13. března 1951 v Kapucínské ulici ve večerních hodinách.“⁴⁶ Sebevraždu měl od té doby v plánu: „Při návratu ze zmíněné schůze jsem si uvědomil závažnost svých činů, že budu zavřen a že manželka ztratí penzi. Věděl jsem, že zemru-li před odsouzením nemůže býti mojí manželce penze odeprěna. [...] Manželka měla dne 19. března svátek a já jsem měl týž dnem nastoupit 8 denní dovolenou. Chtěl jsem proto sebevraždu odložit až po dovolené. Mezi tím jsem byl však dne 18. března zatčen. [...] Do vojenské věznice v Praze jsem byl dopraven ve středu dne 30. května 1951, kde jsem se poněkud uklidnil, ale pak mě začaly v noci pronásledovat sny o smrti mojí manželky. Pod dojmem toho jsem hned po půlnoci dne 4. června 1951 vytáhl [...] žiletku a počal se v sebevražedném úmyslu řezat. [...] Bolesti jsem upadl asi dvakrát do bezvědomí, nakonec jsem ztratil žiletku[,] a tak jsem toho musel nechat. [...] Potom jsem byl ošetřen a převezen do nemocnice. Když mě v nemocnici rány zašivali, tak jsem hodně zkusil.“⁴⁷

Soudní proces a svědectví o poměrech na Domečku⁴⁸

Dne 7. srpna 1953 byla na Františka Pergla podána vyšším vojenským prokurátorem žaloba. Spolu s ním byl obžalován i jeho bývalý velitel Ludvík Souček, a několik dalších příslušníků 5. oddělení HŠ MNO, kteří zde působili jako výslecháři. V žalobě se konstatovalo, že vyšetřovatel „výslechem obviněných orgánů a svědků zjistil, že metody vyšetřujících orgánů [...] spočívaly jednak v provokačních akcích záměrně připravovaných proti některým důstojníkům, a používání násilí vůči zajištěným osobám, které mělo za účel přinutit je k doznání za každou cenu, postavit před soud a tím je ‚legál-

ní cestou‘ odstranit z armády a funkcí, které zastávaly. [...] Jejich pracovní metody připomínaly v mnohém vyšetřovací metody gestapáckých hrdlořezů.“⁴⁹

Hlavní soudní líčení proběhlo s vyloučením veřejnosti z důvodu ohrožení státního tajemství ve dnech 3. až 5. září 1953 před Vyším vojenským soudem v Praze. Pergl v jeho průběhu prohlásil, že žalobě rozuměl, ale necítí se vinen v celém rozsahu, a dodal, že mu „po nastoupení u Kapucínu [...] gen. Musil říkal: ‚Lidi, které tam budeš dostávat, jsou gauneři a zrádci dělnické třídy a proto se podle toho zaříd‘.“⁵⁰ Soud nechal přečíst výpovědi desítek osob, které Pergl, přezdívaný vězni „Suchá lípa“ či „Penicilin“, během jejich vazby tyranizoval. Kromě otřesných popisů každodenního bití, které se pro svou intenzitu skutečně rovnalo mučení, se v nich objevují další informace, vypovídající o celkových poměrech na Domečku.

Z pramenů vyplývá, že vojenské osoby byly příslušníky 5. oddělení zatýkány často pod záminkou krátkého svědeckého výslechu či podání vysvětlení v nějaké profesní věci. Stávalo se, že i několik hodin po předvedení voják vůbec netušil, že se jedná o jeho vlastní zatčení. Po prvním výslechu byl předán Perglovi, přičemž předání provázely nadávky a výhrůžky smrtí, facky a kopance. V zimě byl zatčený v chatrných vězeňských šatech umístěn do promrzlé, ani minimálně vytopené cely.⁵¹ Takřka neustále trpěl nedostatkem jídla, několikadenní úplný půst nebyl výjimkou a radil se mezi tresty, které byly udělovány za sebemenší provinění. Dlouhé měsíce vazby se vězeň nesměl vykoupat, neměl k dispozici téměř žádné hygienické potřeby, a pokud mu byly poslány někým z rodinných příslušníků, Pergl vše zabavil.⁵² Vyšetřovanci byli týráni i psychicky, v mnoha případech se stalo, že pokud zaslala rodina např. na Vánoce zatčenému ovoce či další potraviny v balíčku, tento jim schválně nebyl vydán včas. Dostali jej až s vícedenním zpožděním po svátcích, kdy byl jeho obsah již zkažený.⁵³ Všem vězněným byla až na výjimky odírána jakákoliv lékařská péče či pomoc a ani dlouhodobě nemocným nebyly poskytovány ani základní léky.⁵⁴ Perglova jediná reakce na žádost o léky či návštěvu lékaře spočívala ve sdělení, že zde je jediným lékem obušek, který nazýval „Černý penicilin“. Některým vězňům pak se škodolibou radostí a cynickým sadismem „vyhověl“, když jim poskytl silné projímadlo fenoltalein,⁵⁵ který u příjemce způsoboval těžké průjmy a komplikoval jeho už tak špatný zdravotní stav.

⁴² VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Rudolfa Bažanta, 4. 6. 1951.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, úřední záznam, 4. 6. 1950.

⁴⁵ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, Pergl František, zpráva o zranění, 8. 6. 1951.

⁴⁶ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Františka Pergla, 14. 6. 1951, fol. 3.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Podrobný rozbor jednotlivých případů násilí, na kterých se František Pergl jako správce Domečku v letech 1949 až 1951 podílel, nebyl pro vymezený rozsah příspěvku do textu zařazen a bude publikován jako samostatná studie.

⁴⁹ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, žaloba, 7. 8. 1953, fol. 2–3.

⁵⁰ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o hlavním líčení, 3. – 5. 9. 1953, fol. 2–3.

⁵¹ Srov. např. VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Miloše Vodrážky, 12. 5. 1951, fol. 1. Podobně viz VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Jiřího Bauera, 7. 5. 1951, fol. 2.

⁵² VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Josefa Slabého, 1. 5. 1951, fol. 4.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Srov. VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Jaroslava Kešnera, 27. 9. 1951, fol. 2.

⁵⁵ V některých pramenech nazýván chybně jako tenofthalin.

Svěddecké výpovědi se dále shodovaly v tvrzení, že existovala povinnost sepisovat po návratu z často několikahodinových, brutálních výslechů dopodrobna jejich průběh. Celý proces trval až do časných ranních hodin, s jediným cílem – zamezit vyšetřovanci spát a psychicky jej zlomit.⁵⁶ Ke stejnému účelu sloužilo i další opatření, kdy musel vězeň vynosit skromný mobiliář z cely a na malém prostoru pochodovat a cvičit až do rána, bez možnosti být se jen posadit. Tyto nekonečné likvidační sady cviků představovaly zvlášť oblíbený trest, udílený například i za mírně hlasitě pronesenou větu, neboť na Domečku platil příkaz šeptat.⁵⁷ Po takové noci byl vyčerpaný vězeň odveden na výslech a večer se celé martyrium, často provázené dalším bitím na ubikaci, opakovalo. V případě, že bylo konečně vězni dovoleno spát, musel ležet nehnutě s rukama na pokrývce. Pokud člověk toto velmi těžko proveditelné pravidlo nedodržel, byl opět všemi možnými způsoby trestán. Strážní navíc vězně neustále sledovali, kontrolu na celách prováděli i v noci schválně s velkým hlukem, takže vězňům nebyl klid a odpočinek dopřán vlastně nikdy.

Během soudního líčení zazněla i rozsáhlá výpověď Dagmar Marešové-Králové, která Pergla z konkrétních násilností také usvědčovala. Vypovídali i strážní z Domečku, kteří svého času patřili k Perglovým podřízeným. Mezi nimi Hugo Poštulka, sám později trestně stíhaný pro špatné zacházení s vězni: „Z vlastní zkušenosti vím tolik, že správce Pergl v mé přítomnosti vyšetřovance fackoval a tloukl je pendrekem, kterému říkal penicilin. Řídký zjev to u něj nebyl a dle mého názoru to byl sadista, protože on přímo vychutnával, když někoho mohl zřezat. Sám jsem si o těchto věcech, které jsem viděl nebo slyšel, myslel, že tohle není žádné přesvědčování, nýbrž gestapačina.“⁵⁸ Poštulka nakonec dodal, že vězeňský řád zde neplatil žádný a že neví o tom, „že by existovala nějaká směrnice nebo nařízení pro správce domečku.“⁵⁹

Pergl používání násilí nepopíral a v úvodu soudního líčení pronesl, že se jej dopustil zhruba ve čtyřiceti případech. Podrobná svědectví, popisující do detailu bití a šikanu, až na jedinou výjimku přesto odmítal a uvedl, že se na zmíněné případy již nepamatuje.⁶⁰ Soud dospěl k závěru, že se „nedá v přítomné době přesně zjistit, v kolika případech se ve skutečnosti F. Pergl dopustil jako správce věznice surových násilností. Jak však vyplývá z výpovědi D. Marešové-Králové a z velkého počtu výpovědi osob, vůči kterým bylo násilí použito, je zřejmé, že bití prováděné F. Perglem bylo součástí systému zavedeného na realizačním oddělení a že ho bylo všeobecně používáno.“⁶¹ Údaj o čtyřech desítkách

užití násilí, který Pergl opakovaně uváděl, soud zpochybnil jako velmi nízký a spatřoval v něm „*snahu po tom, aby vina byla pokud možno co nejmenší*“.⁶² Co se týká Perglovy obhajoby, lze říci, že podobně jako u bývalých vyšetřovatelů 5. oddělení se i ta jeho opírala o dvě základní tvrzení. Totiž, že „*ve svém postupu vůči nepřátelům stávajícího zřízení nespátřovali něco nedovoleného*“, a že „*k používání násilí dostávali rozkazy*“.⁶³ Soud první z těchto argumentů odmítl jako účelový s konstatováním, že dotyční se snažili metody výslechu utajit a museli si tak být závažnosti svého jednání ve smyslu trestní odpovědnosti vědomi, druhý uznal: „*Tak L. Souček vyzýval F. Pergla, aby používal násilí takovým způsobem, aby na tělech vyšetřovanců nebyla viditelná zranění. [...] hlavu obalovali mokrým ručníkem v přesvědčení, že toto opatření zajistí, že po ranách nebudou na obličejích vyšetřovance podlitiny, [...] při bití byly vyšetřovanci zavázány oči, aby nevěděl, kdo ho bije[,] a [...] v případech, ve kterých vyšetřovanec při bití křičel, bylo pouštěno rádio, aby přehlušilo křik týraného...*“⁶⁴

Rozsudek a výkon trestu

Dne 5. září 1953, více než dva a půl roku po Perglově zatčení, byl vynesena soudní rozsudek. Soud uznal bývalého správce Domečku vinným ze spáchání trestného činu sabotáže, a to s odůvodněním, že od roku 1949 do svého zatčení v roce 1951 „*úmyslným neplněním a porušováním povinností vyplývajících z jeho služby jako správce vojenské věznice způsobil vážnou poruchu v činnosti HIS tým, že v úmyslu donutit vyšetřované k doznání, avšak aniž by věděl, zda podezření vůči nim je odůvodněné, soustavně jednak sám se dopouštěl na nich násilností a jednak vydával příkazy k týrání strážným a [...] vytvořil z jemu svěřené věznice mučírnu, která snese srovnání s kriminály gestapa*“.⁶⁵ Jak je z citace patrné, soud tedy nepovažoval Perglovu trestnou činnost za zneužití úřední pravomoci, ale kvalifikoval ji jako sabotáž činnosti jedné z bezpečnostních složek státu. Pergla odsoudil k trestu odnětí svobody na jedenáct let, ztrátě čestných práv občanských po propuštění z vězení na dobu sedmi let, propadnutí poloviny majetku a povinnosti uhradit náklady soudního řízení ve výši 11 000 Kčs.⁶⁶

Pergl rozsudek nepřijal a prostřednictvím již dříve mu státem přiděleného obhájce se proti němu odvolal. Při zdůvodňování své činnosti znovu odkazoval na instrukce nadřízených, kterým „*slepe důvěřoval*“, a kteří mu „*sdělovali, že ve vazbě [...] budou pouze těžcí protistátní zločinci, jejichž činnost je známa a které je třeba jenom formálně přiměti*

⁵⁶ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Josefa Janečka, 7. 5. 1951, fol. 2. Podobně viz VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, výpověď Jana Červenky, 12. 5. 1951, fol. 2.

⁵⁷ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Josefa Slabého, 1. 5. 1951, fol. 3.

⁵⁸ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Huga Poštulky, 12. 5. 1951, fol. 2. Hugo Poštulka (1914–?) byl v souvislosti s poměry, které v Domečku panovaly, vyslýchán delší dobu a byla na něj uvalena vazba. K jeho odsouzení nakonec nedošlo a byl propuštěn na svobodu. Vždy se hájil tím, že pouze vykonával rozkazy svých nadřízených, zejména Františka Pergla.

⁵⁹ Tamtéž, fol. 3.

⁶⁰ Srov. VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o hlavním líčení, 3.–5. 9. 1953, fol. 1–5.

⁶¹ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, rozsudek Vyššího vojenského soudu Praha, sp. zn. T 26/53, 3. 9. 1953, fol. 15.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž, fol. 29.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž, fol. 13, 38.

⁶⁶ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, platební příkaz, 12. 11. 1954.

k doznání“.⁶⁷ Své jednání vysvětloval i takto: „Na začátku mé činnosti jednalo se zejména o určité akce, kde byly protistátní živly přistiženy při akci se zbraní v ruce, takže v té době jsem byl právě tak jako ostatní velmi rozčilen a byl jsem si vědom, že v případě nějakého opomenutí mohlo by dojít k zákrokům, které by měly pro příslušníky strany a vůbec pro náš stát těžké důsledky.“⁶⁸ Odvolací líčení proběhlo u Nejvyššího soudu v Praze začátkem prosince 1953 opět jako neveřejné. Pergl se hájil stejně jako předtím s tím, že „příkazy nemohl odmítnout z obavy, že by byl sám zavřen“.⁶⁹ V protokole se o něm uvádí, že „se rovněž cítí dotčen tím, že byl označen jako sabotážník a dovozuje, že byl vždy jen chválen. Uznává, že se dopustil chyb, avšak omlouvá je tím, že je prudké povahy.“⁷⁰ Soudní líčení trvalo více než dvanáct hodin a na jeho konci soud odvolání zamítl.

Výkon trestu odpykával Pergl v několika věznicích, po pravomocném odsouzení byl předán do Valdic u Jičína.⁷¹ Pro svůj vyšší věk a „z důvodu neschopnosti k těžší manuální práci“ byl přidělen na draní peří. Od dubna 1955 byl zařazen na oddělení věznice Ústředního eskortního střediska (ÚES) v Praze jako chodbař. Začátkem následujícího roku se snažil dosáhnout zmírnění svého odsouzení, když zaslal prezidentu republiky žádost o prominutí či snížení uděleného trestu. V dopise uvedl, že „se dopustil závažných chyb“, avšak současně poukázal na to, že „stejných chyb jako on se dopouštěla celá řada dalších orgánů, jejichž metody si nakonec sám osvojil jen z politické vyspělosti“.⁷² Dodal, že „od roku 1945 aktivně pracoval jako člen a funkcionář KSČ a tedy neměl zájem na tom, aby poškozoval republiku“.⁷³ Mimo to zdůraznil špatný zdravotní stav manželky i svůj. Trpěl údajně silnou rozedmou plic, srdeční chorobou, chronickou rýmou, žaludečním a střevním katarem, šedým zákalem pravého oka a v průběhu výkonu trestu se léčil s komplikovaným zánětem levého oka.⁷⁴ Podle pro Pergla příznivého posudku, který v návaznosti na tuto žádost vypracoval náčelník ÚES, se jako vězeň choval „slušně, podřídil se všem předpisům o výkonu trestu, byl přesný v plnění svým povinností /v předchozích povolání byl až příliš horlivý/; t.č. –pravděpodobně po poznání svých dřívějších chyb – je mírný a snášenlivý“.⁷⁵

Vojenská kancelář prezidenta republiky postoupila žádost k vyřízení Vyššímu vojenskému soudu Praha, jenž si

vyžádal jak dřívější soudní spisy, tak i lékařský posudek. S ohledem na zjištěné skutečnosti a s přihlédnutím k faktu, že Perglovy zdravotní potíže jsou léčitelné ve vězeňských zdravotnických zařízeních, žádost o milost zamítl jako nedůvodnou a prezidentu republiky nedoporučil ke kladnému vyřízení.⁷⁶ K Perglově podmíněčnému propuštění došlo až o rok později, ke dni 18. března 1957.⁷⁷ Stalo se tak po šesti letech na den přesně, kdy byl jako správce Domečku zatčen.

Po propuštění

Brzy po propuštění z vězení začal Pergl pracovat jako dělník v tehdejší národní podniku Tesla Karlín, závod Moskva.⁷⁸ Z pramenů vyplývá, že přestože byl v době, kdy opustil bránu věznice, stále ženatý, o tři roky později „jest rozloučený a na daňovém prohlášení neuvádí nikoho jako příslušníka rodiny“.⁷⁹ Ještě v roce 1960 měl státu doplatit zbytek finanční částky za trestní řízení, a přestože jeho čistý měsíční příjem činil zhruba 1150 Kčs, přičemž pobíral v té době i důchodový příspěvek ve výši 400 Kčs, požádal o odpuštění dluhu. Vyšší vojenský soud v Praze se u jeho zaměstnavatele dotazoval na výši jeho finančních příjmů a s ohledem na výše uvedené zjištění žádost zamítl.⁸⁰

Podobně jako řada dalších příslušníků 5. oddělení HŠ MNO byl i Pergl prakticky ihned po svém propuštění z vězení opakovaně předvoláván před Inspekci ministra vnitra,⁸¹ která řešila stížnosti politických vězňů na psychický a fyzický teror během jejich vyšetřování. Činností inspekce vyšly najevo další případy týrání zatčených osob, kterého se Pergl a další dopouštěli. Některé z nich nebyly v minulosti prošetřovány a osoby, na nichž bylo násilí páčáno, v této věci v předešlém soudním řízení nevypovídaly. Za tyto činy Pergl ani ostatní příslušníci 5. oddělení již nikdy souzeni nebyli.

Jen po několika málo měsících na svobodě se Pergl v říjnu 1957 stal evidovaným spolupracovníkem I. zvláštního odboru Ministerstva vnitra (MV) bez uvedení kategorie, pod krycím jménem „Pinkas“. Bližší informace k jeho spolupráci s bezpečnostními složkami však bohužel nejsou k dispozici, neboť svazek v červnu 1981 pracovníci bývalého archivu MV skartovali.⁸²

⁶⁷ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, odvolání, 5. 9. 1953.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o odvolacím líčení, 9. 12. 1953, fol. 11.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, vyrozumění o přemístění vězně, 30. 1. 1954.

⁷² VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, usnesení Vyššího vojenského soudu Praha, sp. zn. Nt 926/56, 7. 7. 1956.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, žádost o milost prezidentu republiky, 27. 1. 1956, fol. 2.

⁷⁵ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, posudek, 7. 3. 1956, fol. 2.

⁷⁶ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o neveřejném zasedání, 7. 7. 1956. VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, usnesení Vyššího vojenského soudu Praha, sp. zn. Nt 926/56, 7. 7. 1956.

⁷⁷ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, vyrozumění o propuštění vězně, 18. 3. 1957. Pergl současně požádal o prominutí uděleného vedlejšího trestu, tj. ztrátě čestných práv občanských v délce sedmi let po propuštění z vězení. Žádost byla zamítnuta. VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, sdělení, 15. 4. 1957. Zbytkový trest byl Perglovi odpuštěn cestou prezidentské milosti dne 16. 9. 1960. VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, Pergl František – udělení milosti, 28. 9. 1960.

⁷⁸ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, sdělení, 19. 9. 1960.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Srov. VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, náklady trestního řízení – sdělení, 21. 9. 1960.

⁸¹ Obecně k tématu viz Milan BĀRTA, *Inspekce ministra vnitra v letech 1953–1989. Výběr dokumentů*, Praha 2009.

⁸² Jednalo se o svazek reg. č. 412, arch. č. 43132.

Rehabilitační řízení

Bývalý Perglův velitel Ludvík Souček, který odešel od soudu s trestem patnácti let odnětí svobody a který byl rovněž po několika letech podmíněčně propuštěn, usiloval o rehabilitaci již od roku 1963, kdy podal žádost o přezkum odsuzujícího rozsudku.⁸³ Na základě této žádosti se na návrh generální prokuratury zabývalo celým případem prezidium Nejvyššího soudu, přičemž nové soudní řízení se vztahovalo i na další spolu s ním odsouzené, tedy i na Františka Pergla.

V prosinci 1965 soud vyhověl prokurátorově stížnosti pro porušení zákona ve prospěch jmenovaných a zrušil odsuzující rozsudek ze září 1953.⁸⁴ Konstatoval, že jim nebylo „*prokázáno jednání v sabotážním úmyslu, tj. v úmyslu způsobit vážnou poruchu v činnosti dané složky, u níž byli obvinění zařazeni [...], resp. v úmyslu ohrozit důležitý zájem republiky [...]*“.⁸⁵ Naopak bylo „*u všech obviněných prokázáno, že měli a projevovali kladný poměr k lidově demokratickému zřízení*“.⁸⁶ Současně s tímto přikázal soud celou věc znovu posoudit Vyššímu vojenskému soudu v Příbrami. Předdeslal však, že nejprve je třeba se zabývat tím, zda trestnost činu nezanikla promlčením, a pokud ano, bude nutno trestní stíhání zastavit. Konstatoval, že v případě, že by některý z výše jmenovaných na obnovení projednání případu dále trval, bude muset vojenský soud i přesto věc projednat a rozhodnout. Tehdy by byl příbramský soud vázán právním

názorem a pokyny prezidia Nejvyššího soudu, který uvedl, že činnost bývalých příslušníků 5. oddělení HŠ MNO naplňuje zákonné znaky porušení povinnosti veřejného činitele.⁸⁷ Vojenský soud v Příbrami později v neveřejném zasedání zastavil trestní stíhání všech jmenovaných, neboť trestnost činů zanikla uplynutím promlčecí doby.⁸⁸

František Pergl se těchto záležitostí již neúčastnil, neboť v Praze dne 25. září 1962 zemřel.⁸⁹

Závěr

František Pergl patřil k několika málo příslušníkům bývalých bezpečnostních složek, kteří byli postaveni před soud a odsouzeni. Udělený trest odnětí svobody však odpykal jen zčásti a je smutnou pravdou, že v době, kdy byl propuštěn na svobodu, zůstávala ve věznicích ještě řada osob, které do nich pomáhal dostat. U Pergla samotného snad k určité reflexi jeho jednání došlo, když do jednoho z výslechových protokolů uvedl: „*Dnes, po zhodnocení celé mé činnosti jako správce vojenské věznice plně doznávám, že zasloužím spravedlivé potrestání, za jedno jako důstojník a straník a nakonec jako člověk.*“⁹⁰ Jeho uvěznění ani náznak vlastní lítosti nad selháním sebe jako lidské bytosti však nikdy nemohou odčinit ani zmírnit doživotní traumata, která jako věrný služebník komunistického režimu svým sadistickým chováním způsobil.

⁸³ VÚA – VHA, Sbirka prokurátorských spisů z let 1945 až 1968, f. Generální prokurátor – Hlavní vojenský prokurátor (f. GP-HVP), spis, sp. zn. 52/63, Ludvík Souček, býv. pplk. – revize soudního rozsudku – zpráva, [červenec] 1963, fol. 1.

⁸⁴ VÚA – VHA, Sbirka prokurátorských spisů z let 1945 až 1968, f. GP-HVP, spis, sp. zn. 52/63, Jan Peleška, Ludvík Turek, Ludvík Souček a spol. – výsledek revize trestního stíhání, 7. 4. 1966, fol. 1. Tamtéž, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, rozsudek prezidia Nejvyššího soudu, sp. zn. PRZ 113/64, 8. 12. 1965, fol. 1–10.

⁸⁵ Tamtéž, fol. 6–7.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž, fol. 9.

⁸⁸ VÚA – VHA, Sbirka prokurátorských spisů z let 1945 až 1968, f. GP-HVP, Jan Peleška, Ludvík Turek, Ludvík Souček a spol. – výsledek revize trestního stíhání, 7. 4. 1966, fol. 2. Tento rozsudek však nebyl konečný, pro chyby v odůvodnění rozsudku jej napadl stížností pro porušení zákona předseda Nejvyššího soudu. Definitivně se případ uzavřel novým rozhodnutím Vojenského soudu v Příbrami, který konstatoval, že trestnost činu zanikla promlčením, a trestní stíhání zastavil. Srov. VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, usnesení Vyššího vojenského soudu Příbram, sp. zn. 1T 17/65, 10. 3. 1966, fol. 1–5.

⁸⁹ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, rozsudek Prezidia Nejvyššího soudu, sp. zn. PRZ 113/64, 8. 12. 1965, fol. 1.

⁹⁰ VÚA – VHA, Sbirka justiční dokumentace vojenských soudů, f. VVS Praha, spis, sp. zn. T 26/1953, protokol o výpovědi Františka Pergla, 29. 5. 1951, fol. 3.